

EĞİTİM FAKÜLTESİ MÜZİK EĞİTİMİ ANA BİLİM DALLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN ÇALGI ÇALMADA EZBERİ KULLANMA DURUMLARI SİVAS ÖRNEĞİ

Mustafa Hilmi BULUT*¹

* Prof. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Özet

Bu çalışmada Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Ana Bilim dallarındaki çalgı öğrencilerinin ezberi kullanma durumları araştırılmıştır. Çalışmanın amacı çalgı öğrencilerinin ezber yapma durumlarını belirlemek, ezberlemede en fazla hangi ezber yöntemini kullandıklarını saptamak ve ezbere çalmada karşılaştıkları güçlükleri ortaya çıkararak çözüm önerileri getirmektir. Bunu belirleyebilmek için örnekleme alınan Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim görmekte olan öğrencilerle ve bu öğrencilerin öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır.

Görüşme yöntemiyle yürütülen bu çalışmada öğretmenlerden ve öğrencilerden ezber kullanma durumları ile ezber yaparken hangi yöntemi kullandıkları konusunda görüşler alınmıştır. Elde edilen veriler sayısal verilere dönüştürülerek frekans ve yüzdeleri ile tablolar halinde sunulmuştur.

Bulguların değerlendirilmesi sonucunda ise, kaman çalmada ezber yapmanın önemi ve ezberde kullanılacak yöntemler hakkında ayrıntılı bilgiler verilerek önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma çalgı öğreniminde ezber yapmanın gerekliliğine vurgu yapması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Çalgı, ezber, ezberleme yöntemleri,

THE USE OF MEMORIZATION FOR MUSICAL INSTRUMENT AMONG THE STUDENTS ENROLLED IN THE MUSIC EDUCATION DEPARTMENTS OF FACULTIES OF EDUCATION THE CASE OF SIVAS

Abstract

The study investigated the use of memorization among the musical instrument students enrolled in the Music Education Departments of Faculties of Education. The aims of the study are to determine the utilization of memorization among the musical instrument students, to identify the most popular memorization techniques, to understand the problems they have in playing from the memory, and to propose potential solutions. To do so, musical instrument students enrolled in the Music Education Department of Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Education, and the musical instrument instructors of the students were included in the sample and were interviewed.

The study used the interview method, and asked the students and their instructors to describe their views on using memorization for playing the instruments, and the methods employed for this purpose. The data gathered thus were then converted to quantitative figures, and were presented in tables along with the applicable frequencies and percentages.

The analysis of the data led to detailed insights into the importance of memorization in playing violin, as well as the detailed methods of memorization, culminating in certain recommendations. The study is also crucial in terms of the emphasis it places on the need for memorization in teaching about instruments.

Keywords: Musical Instrument, memorization, memorization metho

¹ Sorumlu Yazar e mail: mbulut@cumhuriyet.edu.tr

1. Giriş

Çalgı eğitiminde önemli yöntemlerden birisi ve belki de en eskisi “meşk” yöntemi olarak bilinir. Usta çırak ilişkisiyle sürdürülen bu öğretim sisteminde kulak hafızası birincil derecede önemlidir. Meşk hakkında Behar (1993),

“Meşk, esas itibarıyla taklit ve tekrar üzerine kuruludur. Hoca tarafından talebeye kısım kısım ve bütünüyle defalarca tekrar ettirilen musiki eseri usulüyle birlikte hafızada yer ederdi”. (Behar, 1993, s. 12).

Behar’ın bu belirlemesinden de anlaşılacağı üzere meşkteki ezber yöntemlerinin başında kulak ezberi gelir. Çalgı çalmada ezberin önemi büyük çoğunluk uzman görüşü olarak genel kabul görür. Ezber yapmanın bu kadar önemli olduğu düşünülen çalgı çalmada, öğrenilen eser ezbere alınırken usulün ezberlenmesi son derece önemlidir. Bu konuda yine Behar’ın bir tespitini aktarmak yerinde olacaktır. Usûlü bir hafıza tazeleme aracı olarak gören Behar,

“Usûl ritim değildir, sürat ya da tempo belirleyici de değildir. Aynı usûl farklı tempolarda (mertebelerde) icra edilebilir. Usûl dediğimiz eserlerin başından sonuna kadar aynı şekilde bir çok kez tekrarlanan bir kuvvetli ve zayıf vuruşlar kalıbıdır. Her usulünde kendine mahsus bir örgüsü, lezzeti, anlamı, kişiliği vardır. Etnomüzikoloji literatüründe bu türden vuruş kalıplarına zaman zaman, ritmik makam (Rythmic Mode) denmesi bundandır” (Behar, 1993, s. 13).

Behar’ın bu belirlemesinden hareketle şunlar söylenebilir, bir eserin usulünden yola çıkılarak hafızaya alınmasında dinlemenin yanı sıra, yani kulak hafızasının yanı sıra zekâ ile ezberleme de devreye girer.

Temel ezberleme yöntemleri arasında Kulak ezberi, göz ezberi, el, kol veya parmak hareketlerinin ezberi (kinestetik ezber) ve zekâ ile ezber vardır. Müzik gibi kulak yoluyla öğrenilen bir sanat dalının ezberlenmesinde de yukarıda verilen ezber yöntemleri iyi bilinmeli ve nasıl uygulanacağı yönünde bilgi sahibi olunmalıdır.

Ezberle ilgili olarak Matthay (1979), bir şeyi ezberlemek için analiz işlemleri kullanılarak çağrışım bağlarının kurulması gerektiğinden söz etmektedir.

Müziksel ezber hakkında karşıt görüşlerin varlığı bilinmektedir. Günduru ve Köse (2016), çoğu eğitimcinin ezberin çok da iyi bir öğrenme yöntemi olmadığından bahsettiklerini belirtip, bunun nedeni olarak da bilginin anlaşılmadan sadece papağan gibi tekrarlanması olarak değerlendirdiklerine dikkat çekmişlerdir. Eren (2006) ise notaya bakmadan icrada bulunan bir müzisyenin bakarak icrada bulunan yorumcudan daha fazla dikkat çektiğine işaret eder.

Müziksel hafızaya yönelik yapılmış olan çalışmalardan birisi de Ece ve Eren’e (2007) aittir. Ece ve arkadaşının çalışmasında konservatuvar öğrencilerinin çalgı çalmadaki ezber durumları araştırılmıştır. Bu çalışmanın farklı yanı ise Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin çalgı çalmadaki ezber durumlarına yönelik olmasıdır.

William ve Tobias (2004) “Memory Structures For Encoding and Retrieving A Piece of Music: An ERP (Event Related Potentials / Olayla İlgili Potansiyeller) Investigation” adlı çalışmalarında, müzik parçalarının hafızadan geri çağırılması ve kodlanması için bir hafıza yapıları araştırması yapmışlardır. Bu çalışmalarında profesyonel müzik hafızasının davranışsal ve sinirsel ilişkisini, özellikle karmaşık müzik parçacıkları içerisindeki belirli aralıkların, hafızada kodlama ve geri çağırma için sunduğu yapısal işaretleyicilerin olduğu hipotezini incelemişlerdir (Akt: Ece & Eren, 2007). William ve arkadaşı bu çalışmada aynı zamanda EEG (Electroencephalogram) da kullanmışlardır.

2. Bulgular ve Yorum

Toplam 5 çalgı öğretim elemanı ve 80 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Öğretim elemanlarına çalgı eğitiminde ezberin önemli olup olmadığı ve öğrencilerin bir eseri veya etüdü ezbere çalmalarının, onların çalgısına olan hakimiyetini ve yorum yeteneğini ne derece etkileyebileceği soruları üçlü likert tipinde sorulmuştur. Öğrencilere ise ezberle ilgili toplam 9 soru yöneltilmiştir. Görüşme yapılan öğretim elemanlarının % 60’ı çalgı öğrenmede ezber yapmanın önemli olduğu yönünde % 40’ı ise kısmen önemli olduğu yönünde görüş

bildirmişlerdir. Öğretim elamanlarının birinci araştırma sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 1’de sayısal olarak verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Çalgı eğitiminde ezberin yeri ve öneminin ne olduğunu ölçen soruya verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı,

Ezber Çalma	f	%
Çok önemli	3	60
Kısmen Önemli	2	40
Önemsiz	0	0
Toplam	5	100

Yukarıdaki Tablo 1’de öğretim elemanlarının ezber çalmanın önemi hakkındaki görüşleri üçlü likert tipinde sorulan soruyla beş öğretim elemanı tarafından cevaplanmış ve üç öğretim elemanı çok önemli olduğunu, ikisi kısmen önemli olduğunu belirtmişlerdir. Önemsiz olduğunu söyleyen çalgı öğretim elemanı bulunmamaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin, ikinci araştırma sorusuna (öğrencilerin bir eseri veya etüdü ezber çalmalarının, onların çalgısına olan hakimiyetini ve yorum yeteneğini ne derece etkileyebileceği) sorusuna, verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımları tablo 2’de görülmektedir.

Ezber Çalmanın Etkileri	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Hakimiyet	3	60	0	0	2	40	5	100
Yorum	5	80	0	0	0	0	80	100

Beş öğretim elemanının üçü çalgı hakimiyetini olumlu etkileyeceği yönünde görüş bildirirken iki sinin kısmen olumlu etkileyeceği yönünde görüş bildirdiği Tablo 2’de görülmektedir. Bunun yanı sıra, öğretim elemanlarının tamamı çalgıdaki yorum yeteneğinin ezber çalmayla doğrudan ilişkili olduğu ve onu olumlu etkileyeceği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3. Öğrencilerin “düzenli olarak çalgı çalışıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı Tablo 3’de görülmektedir.

Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
f	%	f	%	f	%	F	%
25	31,25	4	5	51	63,75	80	100

Tablo 3’de görüldüğü üzere 80 öğrenciden 25’inin düzenli olarak çalgısını çalıştığı, 51’inin düzenli olmasa da çalgılarına çalıştıkları, 4 öğrencinin ise çalgısına hiç çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun çalışma alışkanlığı edinilmesi bakımından olumsuz olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Öğrencilerin “çalğı derslerinde, eserinizi ya da etüdünüzü ezbere çalıyormusunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı,

Ezber çalma durumları	f	%
Evet	46	57,50
Hayır	3	3,75
Kısmen	31	38,75
Toplam	80	100

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin eser ya da etütlerini ezberleme durumlarının %57,50 gibi bir oranda olduğu görülür. Eser ya da etütlerinin bir bölümünü ezberleyen öğrencilerin yüzde oranı 38,75, hiç ezberlemeyenlerin oranı ise %3,75 dir.

Tablo 5. Öğrencilerin, ezber yapma yöntemleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı

Cevaplar Sorular	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Herhangi bir bilgiye sahip mi?	6	7,50	74	92,50	80	100

Tablo 5’de görülen durum ilk baştakilere göre daha kötü durumdadır. Ezberleme yöntemleri hakkında öğrencilerin % 92,50 si bilgi sahibi değillerdir.

Tablo 6. Ezber Yöntemlerinin Kullanılma Durumlarının yüzde ve frekans dağılımı

EZBER YÖNTEMLERİ	f	%
Kulak ezberi	6	7,50
Göz ile ezberleme		
El kol ve parmak hareketlerinin ezberlenmesi		
Zekâ ile ezberleme		
Hepsi		
Hiçbiri	74	92,50

Tablo 6’da öğrencilerin ezberi kullanma durumları tablo %’le doğru orantılı olarak çok düşük çıkmıştır. %92,50 oranında ezber yöntemlerinin kullanılmadığı görülürken %7,50 lik bir oranda ise sadece kulak ezberinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin, “ezber yaparken eserin veya etüdün uzunluğundan etkilenmekte misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı

Cevaplar Sorular	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Uzunluğundan etkileniliyor mu?	79	98,75	1	1,25	80	100

Tablo 7’de öğrencilerin büyük çoğunluğunun ezber yaparken eser ya da etüdün uzunluğundan etkilendikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Öğrencilerin, “ezber yaparken eser veya etüdün zorluğundan etkilenmekte misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı

Cevaplar Sorular	Evet		Hayır		Kismen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Eserin Zorluğundan etkilenirim	80	100	0	0	0	0	100	100

Tablo 8’de tablo 2’ nin benzeri olarak öğrencilerin eserin zorluk derecesinden de olumsuz etkilendikleri görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin hangi dönemlerde zorlandığını gösteren çizelgenin yüzde ve frekans dağılımı

Cevaplar	Barok		Klasik		Romantik		Çağdaş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	13	16,25	3	3,75	0	0	26	32,50	42	52,50
Hayır	0	0	0	0	0	0	0	0	38	47,50
Toplam									100	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğrencilerin en fazla zorlandıkları dönemin çağdaş dönem olduğu, ikinci sırada barok dönem üçüncü olarak da klasik dönemden zorlandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin, eser ya da etütlerini ezber yaparken herhangi bir güçlükle karşılaşmış mı, karşılaşmamış mı, güçlükle karşılaşmış ise bu güçlükleri aşmak için kendilerince geliştirdiği farklı ezber yöntemlerinin olup olmadığını ölçen soruya, verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı.

	Evet		Hayır		Kismen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Güçlüklerle karşılaşılıyor musunuz?	15	18,75	65	81,25	0	0	80	100
Çözüm yöntemleri geliştiriyor musunuz?	15	18,75	65	81,25	0	0	80	100

Tablo 10’da öğrencilerin %15 güçlükle karşılaştıklarını belirtirken % 81,25’i güçlük çekmediğini söylemektedir. Güçlükle karşılaşan öğrenciler karşılaştıkları zorlukları yenebilmek için sürekli tekrarlar yaptıklarını, bu yöntemlere başvurduklarını ayrıca kendilerine özgü bir yöntem geliştirmediklerini söylemektedirler.

Tablo 11. Bir eserin veya etüdün ezberine çalışılmasının ne derece önemli olduğunu ölçen soruya öğrencilerin verdikleri yanıtların yüzde ve frekans dağılımı,

Cevaplar	f	%
Evet	79	98,75
Hayır	0	0
Kismen	1	1,25
Toplam	80	100

Tablo 11’de öğrencilerin neredeyse tamamı ezber çalmanın önemli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durum öğrencilerden alınan diğer verilerle çelişkili olarak değerlendirilebilir, çünkü ezber yöntemleri hakkında bilgi sahibi olan öğrenci sayısı, ezberin önemli olduğunu söyleyen öğrenci sayısından çok daha azdır.

3. Sonuç ve Öneriler

Görüşlerine başvuru alan öğretim elemanlarının üçü çalgı hakimeyitini olumlu etkileyeceği yönünde görüş bildirirken ikisi etkilemeyeceği yönünde görüş bildirmiştir. Öğretim elemanlarının tamamı çalgıdaki yorum yeteneğinin ezber çalmayla doğrudan ilişkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yapılan araştırmada Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin büyük bir bölümünün ezberleme yöntemleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Ezber yöntemleri hakkında bilgi sahibi olduklarını söyleyen az sayıda öğrenci ise tam bir bilgiye sahip değildir.

Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin ezberleme yöntemlerini öğrenmeleri, ezber yaparken analitik düşünerek çağrışım yapabilecek kodlamalar geliştirmeleri, ezber yapmak için ayrıca bir çaba içine girmemeleri, ezberi, ezber olarak değil bir öğrenme olarak görmeleri ve gerçek anlamda tam öğrenmenin yapılabilmesi için ezber yaparken çok yönlü düşünerek göz, kulak, zekâ ve hareket ezber kurallarını unutmamaları, hareketleri ezberlerken hareketleri zihinde resmetmeleri, işitsel ezber yaparken kendi seslerini kaydetip dinlemeleri, göz ezberi yaparken notaları zihinde resmetmeleri ve son olarak zekâ ezberi yaparken analitik düşünmeleri önerilebilir.

4. Kaynaklar

1. Behar, C, (1993), “Zaman, Mekân, Müzik – Klasik Türk Musikisinde Eğitim (Meşk), İcra ve Aktarım”, Afa Yayıncılık, İstanbul.
2. Eren, S. (2006). (Aktaranlar; Günduru & Köse), “Enstrüman Çalmada Ezberi Kullanma / Ezber çalma Durumları”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Doktora Tez Çalışması, Bolu.
3. Ece, S. Eren, S, (2007), “Devlet Konservatuvarları Müzik Bölümü Yaylı Çalgılar Ana Sanat dalı Öğrencilerinin Enstrüman Çalmada Ezberi Kullanma Durumları”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 167 – 185, Konya.
4. Günduru, E & Köse, S, (2016), “Müziksel Ezber Üzerine Nitel Bir Çalışma”, International Journal of Social Science“, Number. 43, p. 121 – 131, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3313>
5. Matthey, T. (1979). “On memorizing and playing from memory and on the laws of practice generally”, (11th Edition). London: Oxford University Press. Öktem, Ö. (1981).
6. Williamon, A, Egner, T, (2004), “ Memory structures for encoding and retrieving a piece of music: an ERP investigation”, Cognitive Brain Research, United Kingdom.